

FLEO

DOOR

HERM. HEIJERMANS JR.

F L E O

FLEO

DOOR

HERM. HEIJERMANS J^R.

AMSTERDAM

H. J. W. BECHT

1894

INHOUD.

	Blz.
'n Jodenstreek?	I
Ahasverus	91
Fleo.	119

F L E O

F L E O

I

PHAETON

PERSONEN

EEN BAAKWACHTER.

EEN VREEMDE.

*Rood van zachtrood licht, in vreemden gloeiglans,
de hooge koepelvormen der stille torenkamer. Met
krijschend gewrijf tegen hard-ijzren wanden giert
orkanengebriesch, als het heftige rukken van kleeden
van zwart-grijze vrouwen. Want klapperend kleeren-
geklipklap van weenende zwartgrijze vrouwen in
stormend gevlucht, is windengevlaag, is winden-
gejammer door donkere landen.*

*In het roode licht, in stilte der kamer, met
loeien van stormwind in het zwart van den nacht,
die door stralende licht van den toren beschenen,
zat zóo de wachter:*

Gehoekt het oude lijf in aandacht van lezen, in geloovige preev'len van bijbelgezalv, hipten de lippen met huppende trilling van zilveren haren om neus en om mond. Zwammerig geelde het vel bij knippend kaarsengevlam op de tafel, waar de bijbel oòk lag met plaatjes van Jezus-aan-'t-kruis. Een van de bruinige handen met beendergepuil en strakrig gerimpel van vel, bleekte halfweg in 't zilvrend gevlok van 't haar, dat wit was en donsde als sneeuw. De andere tanige hand strekte één vinger in wijzend gelijn, in strakke gevolg van het woordengerei in den bijbel op tafel.

Zoó zat de man in eentonig gebed, met droge gehip van zijn lippen, hérbiddend formules van God's Heil'ge moeder. Maar in woeste gekraak zuchtte de ijzeren toren om steigerend-driftige beuken van wind. De man schokte, groot-starend van oogen, in angstig beluistren, kromde het strammende lichaam omhoog. Slof slaptten zijn beenen, passen moe leven, van af de tafel tot waar de deur bij de zee en het Licht was. Knarserig piepte het slot, de woede van wind geeselde binnen, striemend de zilveren haren in golvend gehuppel van wit. En het vurige licht purperde hevig, karmijning van bloederig rood. De

*man kon niet zien, schuinde de hand vóór de oogen,
die oud, en het Licht dat ontembaar van jeugd was.*

*Opgaand in hooge extase, in groot niet-begrijpen,
de vreemde, die kwam vreemd-geluidloos, wonderlijk
doend met wijde pupillen in starre verrukking bij't
roode geflas van 't Licht. Dís was zijn zwarte
verschijning van mager gebeente in zwarte verweerde
kleedij, dat zijn haar ruw-verwilderd, zijn baard
steil geplukt door nerveuze beweging van spelende vin-
gers, dat zijn oog dof gezonken, met zwarte beranding
in wit-stervend gelaat van wanhoop te leven, dat
zijn mond pijnlijk vertrokken in nippen der lippen,
dat zijn lijf vroeg gebroken door denken en morren
en zijn bewegen mechanisch van dier in berusting.*

*Dicht klapte de deur, sluitend stroef buiten het
tobben van wind, het zonnig gespeel van het Licht en
de Wachter keek om, hokte verbaasd bij't zien van
den somberen vreemde, die vreemd was gekomen.*

*Ze spraken toen stil met elkander, dempend de
stemmen in 't Noodweer.*

DE VREEMDE.

Laat open die deur... van het Licht... van het Licht...

DE BAAKWACHTER (*angstig*).

... Neen! Neen!... Het Licht is voor schepen...
Wie ben je!... Wie ben je?...

DE VREEMDE.

Spreek zachter, zachter, oude man... 't Harde zeggen doet hier pijn... Ik ben een vreemde, wondervreemd óók voor me zelf...

DE BAAKWACHTER (*angstig*).

Ja, ja... maar ik wou bidden in mijn bijbel... Als gij daar staat kan 'k niet aan Heilige Maria denken (*dringend*)... Hier, in den nacht, mag niemand, niémand komen...

DE VREEMDE (*droevig*).

... Stil, stil... want ik ben Niemand... Alleen 't skelet nog van 'n vroeger, lang-vergeten leven, als dát geen Droom was... Stil, stil... Want ik ben moe, doods-moe en mijn gelaat is wit... Ik wou hier even rusten in het mooie, roode Licht... het Glanzend-lieve Licht... 'k Liep buiten bevend rond in 't Donker, tastend als een eeuwig-blinde in diepen, donkren Nacht...

Zeer moeilijk, oude man, is gaan op wegen, alléén bij 't matte schijnsel van die roode Zon. Sterren zijn er geen. De zee kruipt als een grijs gedrocht... Wolken krimpen zwart van angst... Zwart is het strand... De voeten groeien vast in 't natte-zwarte zand bij iedren loomen, monotonen tred... In 't grenzelooze, koude zwart, alléén, zag 'k ze òm me heen, oneindige visioenen, gestoei van schaduw zonder lichaam. Gefluisterd hebben ze onzegbre dingen, in zwarte tranentaal, tot 'k stil heb meêgeweend in onverklaarbaar willen-weenen, in troosteloos gesnik van-wat-geen-reden-had, van wat zoo hoog-wanhopig was...

Dat alles heeft me wit gemaakt, heeft gluiprig me geteerd het vleesch van 't jonge lijf.

Ik ben van weenen oud en moe... 'k wou wel rusten in die roode Zon, die bloed'rig Licht gloort op het zwart geklots van water...

Hier is het mooi en rustig... Hier is het stil-gelukkig, alsof je kijkt in klare Kinderoogen...

DE BAAKWACHTER.

Ga nu! Ga nu!... 't Is angstig hier en buiten. In mijnen bijbel staan gebeden aan d'Eeuwig reine moeder God's... Ik mág met niemand spreken dan met Haar in smeeking voor het Licht...

't Is angstig overal en donker... En water golft over oneindig harde klippen, die dood zijn voor verloren schepen... Ga heen weer bleeke vreemde... Ga weer heen!...

DE VREEMDE.

Geef dan te drinken vóór ik ga... De stijging naar het Licht vermoeide mijn gebeente... Mijn longen schroeien... Eén enkle teug, dan daal ik weer in armelijk bewegen, zooals ik kwam.

DE BAAKWACHTER.

Drink spoedig!... Hoor het klagend stormen van den wind... Er is hier veel ontzetting... (*schenkt in*) ... Drink!... Ik kan niets anders schenken dan dit water...

DE VREEMDE (*geheimzinnig-lachend*).

... Dat weet ik... want je vrouw is nièt gekomen met avondbrood en wijn...

DE BAAKWACHTER (*opschrikkend*).

... Niet gekomen? ... Dat is waar... Weet Ge dat óók, gij vreemde!...

DE VREEMDE.

Ik weet zoovéél, zooveel, zooveel!.... Zeg wil je klinken met me, oude man?.... Ik drink op

't zilver van je witte haren... èn... op... het...
leven.... van.... je.... vrouw....

DE BAAKWACHTER (*wijkend terug naar
de tafel, krampachtig omvattend den bijbel*).

.... Je bleek gezicht maakt schriklijk bang!...
Mijn God! M'n God!.... Wàt is gebeurd?....
Zijt ge een duivel óf zijt ge krank van zinnen!....

DE VREEMDE (*glimlachend*).

..... Ik ben 'n arme duivel..... maar je vrouw.....

DE BAAKWACHTER.

.... Mijn vrouw!.... Mijn vrouw?....

DE VREEMDE.

..... Ze kán wel dood zijn....

DE BAAKWACHTER.

..... God!.....

DE VREEMDE.

..... God kán 't weten.....

DE BAAKWACHTER.

.... Ze leeft!.... Je liegt.... Je hebt gelogen!

DE VREEMDE.

Gelogen? Neen..... Ik kom van 't grauwe
donkre strand..... Lang zag 'k 't groote, roode

Licht, als phosphor zelfontbranden, op fletsen achtergrond. Ik móést er heen, zooals de vlinder gaat, die vleuglengoudglans zingend ruilt voor vlamme dood

DE WACHTER.

. Mijn vrouw!

DE VREEMDE.

. voor vlamme dood! Bij verre rotsen in kleine, veil'ge hut was vréemde stilte

DE WACHTER.

. Vreemde stilte!

DE VREEMDE.

. Watercadans, zeer dof en bot gereutel, steunde tegen hard graniet zooals een menschenziel in foltering kan steênen Wit zwierden koppen van wit schuim als witte doodenlaken op zwarten doodenstroom, met wilde spatting van veel tranen in bang gesuis Zoo is de droev'ge melodie van droevige gedachten Verder, sneller ben ik toen gegaan In menschlijk weten, weet ik niets Máar in de hut bij verre rotsen kán doodenrust zijn neergedaald!

DE WACHTER (*somber*).

Vreemde, bleeke man, als doodenrust is neergedaald, wie heeft de oogen dan gesloten van die mij avondbrood en wijn zou brengen?.....

DE VREEMDE.

Niemand, niemand..... De oogen van een doode staren soms wijd-gespalkt in doodenwanhooft in het donker, zoekend de zachte ziel, die de materie liet.....

DE BAAKWACHTER.

..... Dan ligt zij daar.....

DE VREEMDE.

..... Ze kán er liggen.....

DE BAAKWACHTER.

..... in mijn verlaten hut en ik die er niet was den laatsten adem op te vangen uit haren veelgekusten mond..... Vreemde, vreemde..... Nu kán ik niet meer bidden in mijnen kleinen bijbel..... Nu kan ik niet meer denken aan mooie dingen van God en Jezus en Maria..... Nu moet ik heen langs 't koude strand in donkren nacht om met een bevend strekken van mijn oude hand die oogen zacht te sluiten, die

glaaz'rig naar de ziele zoeken, de ziel die vreemd haar mond ontzuchtte.

In groote, zwijgende gebrokenheid, de oude vingers buigend in elkaar, gaat, krom van rug, de oude man. Alleen nog bij de deur in plotseling denken aan zijn plicht, krijgt heel zijn witte kop een trek van majestueus gebiedend smeeken.

..... Ik laat het Licht, dat waarschuwt aan de schepen, in uwe handen, vreemde man, omdat een ander Licht gedooft is Ik kom terug en zal dan danken u voor dezen liefdedienst Daar ligt mijn oude bijbel..... Bid voor haar ziel en voor de uwe..... Bid voor de schepen, die geslingerd door d'orkaan in dezen nacht van Angst.... Bid, bid veel, gij vreemde, bleeke man.....

Heen is de wachter. Blijft de vreemde, lachend hard, tot schrikkend van zijn schrill geluid, hij luistrend zwijgt en in een groot geluk van zien-extase mechanisch toetreedt op het felle purperlicht, dat door de open deur, in volle passievolle kleuring

naar binnenstroomt. In moede leuning van het zwarte lijf tegen een rood-begoten spijl en met de dronkenschap van zienersblik op 't stervend-bleek gelaat, zegt hij nu dit in diep gelooven:

„Nú ben Ik Zonnegod!.... Zonnegod!.... Zonnegod!....

Nu drijf Ik heen in d'ijle ruimte, gedragen door Mijn eigen Vorstlijk licht. Dat was Mijn Godendroom, Mijn schoone droom van Godenvrijheid....
.... Nu stijgt Mijn kleine ziel, ontastbaar als de onbegrijp'bre ether op donzen vleuglen van het gouden, warme, gloeiend vuur, dat als een aureool Mijn Zonnekar, in eeuwig glanzend-glinzen darte-lend beflonkt.... Nu ben Ik Koning van een wereldrijk.... Ik Vorst, planeten onderdanen, sterren, satellieten, meteoren.... Mijn hermelijnen mantel, een Nieuwe dageraad.... Mijn adem, leven!....

Ik Zonnegod en Alverwarmer. In stille droefheid glijden ginds, de Aarde, Venus en Mercurus.... En verder stralen, tam, gedwee, Saturnus en Uranus en Mars en Jupiter!....

Ik, groote Heerscher! Mij^{''}n vriendlijk lachen difuseert in laaiend lichten door doodsche zwarte ruimten. Vreemde bloemen plooien wulpsch

fluweelen, mol'ge bladen, Mij slurpend, zinnen-
dronken, in heur wellust'ge kelken. Zeeën liggen
blank, in kristallijnen blinking, dierlijke smachting
naar Mijnen heeten kus. Het eeuwig groen bot uit
in liefde, ranke minnares, die 't slanke maagdelijk
lichaam in Liefd'extase geeft. De aarde borst
heur zwarte kleet, in zwangerheid, leeft in het
bachanaal van eeuwig bruiloftvieren met Mijn
glorieuzen adem!....

Zoo zal Ik kringen door Heelal van alle
tijden.....

Reflectie van een wonderlijk Geluk zal kaatsen
in 't Oneind'ge.....

Ik ben een bloem van Zonneschittering.....

Belevende aroma, juichend goud, doornevelt
mijn satijnen weefsel.....

Ik ben het Hart, de Levenspassie van Mijn
grootte glanzend Rijk!".....

*In 't roode Licht staat koninklijk de vreemde.
De wind speelt in zijn zwarte haar en grillig spookt
zijn schaduw op den ijzren grond. In fier gebeuk
dompen de golven der opgejaagde zee, met roodrig
kolkenzieden en roodrig schuimgespat in 'tschijnsel
van het Licht. Heel klein, met kleine, schuine*

zeilen, drijft nu een schip voorbij op verre water-branding. De vreemde ziet het na, tast naar het arme hoofd, nòg koortsig van d'illusie en zegt met stem, die weenen wou:

„Ik dacht een God te zijn, de God der fiere Zon en droomde óp mijn ziel in hoogre sfeeren... Een schip!... Een schip!... Dus mensch ook ik... Ik, ménsch!”...

Zijn zwarte lichaam schudt van toorn:

„Wie, wélke God, was d'onheilstichter van materie!... Wie, welke God, heeft ons gedoemd door de bezieling van de Stof?... In mijne hersenen is óók de eerste droom in helderheid gerezen... 'kHeb gekoesterd dien als zoete fluistring van een Godenwereld, die mij genadiglijk verkoren had. Ik wil, ik kán geen mensch zijn als de andren. Volkenreeksen sterven uit, zonder één jammerklacht, die langer natrilft dan het Leven zelf. In elken schedel was een

glim van denken, in elke ziel een zee van pijn. Toch walmt dat alles heen in d'Eeuwigheid, wier majesteit met ziel en schedel spot... De doods-kop puilt en grijnst, het vleesch teert weg... Haha!... 't Gebeente blijft iets langer... Haha!... Haha!...

D'ellende van die stom geleden is als een stof-atoom tegen Uw mooie lachen, Licht!... Gij zijt de Demon van het Leven, de Vloek van het Bestaan!... Gij flonkerschatert in Uw helle Lichtheid, straalt vollen dagschijn, zonder mededoogen op Smarte-choas, die door Uw wil herleeft... Mij hebt Ge ook gefolterd als millarden andren!... Mij hebt Ge óók bezielde met Liefde voor het onbereikbaar Schoone, met hongergraagte naar een laf-beknelde Wetenschap, met vleeschlijk, dierlijk minnen van het vergangbaar Lichaam, met kinderliefde voor wat sterven moet... Mij hebt Ge, Duivel, Satan, de zangerige ziel in sombren kerker van het lichaam opgesloten. Mij hebt Ge tranen, schriklijk-heete tranen voor al het Leed op aard gegeven. Mij hebt Ge óók in boeien wreed geklonken door 't tintlend, zinlijk, tastbaar maken van de vormen... Uw tyrannieke heerschen, wou oók beheerschen 't Hooger Licht, dat in mij gloeit... Maar ik

voel me fier, wel eedler nog dan Gij, Despoot...

Als ik het Lichaam achterlaat op aard om te vervormen door Uw kracht tot pulver, dampen, dan houd 'k mijn eigen vrijgevochten Ziel als juichende triumpf omhoog!"...

Mat doet de vreemde stappen voorwaarts. De zee woelt nog in razende beweging.

„Heel d'aarde sluimert 's nachts een roes van wanhoop en elk ontwaken is nieuwe worsteling, een moedeloos herboren worden van giftig Egoïsme, een vloedgolf van ambitie in een leven, dat als een parasiet zich vastzuigt aan 't Heden, om niet te denken aan de wereldklootendwarling, waarin het is verloren, verloren, onzegbaar verloren!.....

Ik voel me triestig, duldloos triestig.... Waar zijt Ge God, mijn zielefantasia, dat ik U bidden kan in fluistrend smeeken, in zacht geweend van witte tranen, om 't Einde van die allen, 't Einde van het heele droevig-ongevraagde, dat Leven heet. Het waar' een weldaad, God, zoo Uwe

tooverhand — de aangebeden hand uit kindersprookjes — materie deed vervlucht'gen, zoo Gij de holle, zwarte ruimte, de Groote ruimte, kondt hêrscheppen, waarin Uw Godenziel, alléén, een schoone, blanke droom van droomrig schoon, als transparente Jubelether gleed Dat wáar' Uw rijkste, gulste daad, zoo Gij de parodie, die altijd Leven heet, door killen Doodendruk van àl wat vraagt en denkt en weent en lijdt, van àl wat pijnigt zich om Niets, terug deedt tuimlen in de mooi-grandioze stilte der Stilte overal""

Met groote Extase-gebaren is Bleeke man weer in het roode Licht getreden.

„Groòt is het Licht, dat purpert om me henen.
 Ik baad me in mysterie van geur en zonneglanzen . . . Ik kón toch onbewust een God zijn, een God van zilver Licht nu Zonnegloed als balsem om me is, (*in juiching van hervonden weten*) Ik bén de Zonnegod, de machtig-goede, de Ziener én Verlosser. Ik heb het in Mijne vrije Willen, Mijn eigen Zonnewarmte te verstarren 't Dooden van Mijn gloeiend-kloppend

hart, is dood voor 't pover leven op Mars en Jupiter én op de Aarde, die aan Mijn Zonnebloed zich drenken. Bij 't dooven van Mijn trillend licht, sluipt heen het Lijden, het doelloos jammerlijke Denken van 't jammerlijke Mensch-zijn Ik bèn de Zonnegod én de Verlosser"

De zwarte verschijning van mager gebeente, recht op, in krachtige veerkracht, glijdt heen door het licht, dat rood was, maar bleek wordt en slauw, dan zwart als de angstige Nacht, want Bleeke, vreemde man én Zonnegod, heeft met nerveuze drift het schitrend vuur gedoofd. In droevig lachen zit hij neer nu bij het vlamvend knippen van de kaars, die wap'rend kaatst op 't wit gelaat, met steile zwarte haren. De bijbel ligt er ook nog, ritslend kleprend met de blaadjes door harden wind van buiten.

„Nu wordt d'Aard' één groot, gedrochtlijk knekelhuis Zóó was het: volle dag, de heele menschenmaatschappij, een ijverig mierennest, klaar wakker. Toen plonsde neer de donkre

Nacht, een ijzig spook op vreemde klok... Wild angstgeschreeuw klinkt uit de kleine zielen... Dan wordt het stil, een kerkhofstille. De dampkring stolt in snel bevrozen, de sterren schuilen weg in 't diepe Zwart, de zeëen klompen tot één grijze massa... Zwarte boomen, zonder geschaduw, spranken veel doodsche Ijskristallen. Angstig vlucht Leven uit menschenlijven, die versteen tot beelden met mommen van pijn.

Op den killen weg door 't sombre Wereldruim, rolt nu de Zwaar-omfloerste staatsie-doodenwagen in 't doode brandpunt van de doode Zon.

Door aller Eeuwen Eeuwigheid zal de verstijfde Aarde als Monument van het verlorene Lijden walsen, het Reuzenkunstgewrocht, waarop een kunstnaarshand veel lijnen van Smart door koude menschenlijken heeft geteekend.

In gisting van de Sterrenwoeling zál slingren het versteende menschenvleesch, bizarre marmergroepen van het materiele, zal jagen in een trieste snelheid de aarde langs haar baan, torschend in kleurloos donker verstarring van ontelbre rassen...

Ik gaf dat Doodendal.

Ik gaf die Doodenstille.

De warmte van Mijn Groote Zonnehart heb Ik

met liefderijke hand verkoeld, omdat Geluk niet stoflijk is.

Nu voel 'K Mezelve koud. Omdat de menscheid stierf, moet ook Ik sterven. Eén zelfde zonnig Licht heeft ons geschapen..."

Een dof kanonschot buldert. De vreemde hoort het niet.

„Mijn ziel — O zielefantasia, die God we fantaseeren — ontdooit zich uit het doode lijf. De Zonnegod trekt heen, om in d'onzichtbaar, zwarte diepte de kille lijktrophee der Aard' als tranensluier te omneev'len.

Hoogzalig zakt het hoofd des vreemden naast 's Wachters bijbel neer. Weer dreunt een noodshot, dat gedragen door het stormen van den Wind.

„... Dit is het Groote Einde van een kleinen Droom de Groote Rust van nuttelooze Stof"

*De Vreemde sterft, het wit gelaat met zwart
berande oogen, liggend stil. D' orkaan rukt gierend
langs de ijzren wanden van den toren, plompnd aan
egale kreunen der bange schoten, die ploffen over
't krullend, kokend watervlak. De blaadjes van
den bijbel cirkelen in wit geschuier van opgewaaid
papier.*

II

DOODE MAN

PERSONEN

DOODE MAN.

DE MAN.

HET MEISJE.

Op plek waar de Woestijn zich splitst in vier wanhopig-lange, gele wegen, groende het vochtig loof van breede, scherpgepunte blaad'ren. Avond was het. Geen suizing in de lucht. Loom gleed de dikke stilte in luttel welbehagen op het gewieg der palmen, die rankten in het nederlachen van zilveren bundels maan. Waterklokken van een kleinen val hel-klikte langs de groenig-vette bulten van een rots. De Samoem, die gestormd veel dagen, met kolkend òpgelijn van gloeiend zand was stoeiend-doodend nu verdwenen. De maan wou spelen stil en speelde stil haar stralen in witte schuining op de dadelpalmen en breedde uit den zilvercirkel.

Zwart lag het andre groen in valen schaduw, óók waar het water zuchte-ruischte. Dat was wel aardig zoo, wel frisch van aardigheid, dat naakte glijden van het licht door slap-gebogen tanden van groene palmenblâren.

Op plek waar de Woestijn zich splitst in vier wanhopig-lange, gele wegen, hoekte het somber steenen monument, dat gids was voor verdoodden. Vier zwarte armen wezen strak naar Noord- en Zuid, naar West en Oost, naar Mekka, Mikka, Makka, Mukka. Ze hadden zoo al lang gestrekt, de levenlooze vingers in het oneindige der wegen. Wel eeuwen, eeuwen lang.

Op plek waar de Woestijn zich splitst in vier wanhopig-lange, gele wegen, waar van d'Oaas het sappig groen in maangezilver baadde, waar water klokte langs bemoste rotsen, hing in geschaduw van de palmen aan arm van 't monument, die vingers spitste heen naar Makka-stad, het koude lichaam van den Doode man.

Groot was de stilte van den nacht om 't vreemde, stille lijk.

Langs weg van Mukka strompelde, die levend was, en hurkte neer in 't groen, een vuile, gore bedelaar met pluimpjes grauwe haar om zijn verdierlijkt, smerig hoofd.

ZEGGEN VAN WANHOOP.

Requiescat in pace !

Een grijzen weg van eenzaamheid ben ik gegaan. . . . alléén.

Op 't heete zand van gloeiend lava weenden mijn tranen weg tot sissend-witten damp.

Vlak geelt de Woestenij in mulle zonnebranding. Zoover ik zag was korlig, zengend zand, was schroeiend, kokend licht, als uitgespuwde ademgolf uit barstensvollen drakenstrot. Hoog trok de warme witte lucht in wolkenlooze koepelwelling. De schaduw van mijn knooklig lijf sloop lachend heen in de verdoembre Hellehitte. 't Gebeente zelf, onder suggestie van een mysterieuzen wil, kroop heen langs het geblakerd veld, dat was als zeeën-lichten, blank heelal van kleurloosheid in vlammen-helheid om het moede lichaam. Verzengingsgloed op uitgemergeld organisme, een Judasspel van Gnomenmacht, boosaard'ge dartelheid van porseleinen Goden !

Zoo ging ik. . . .

Zoo móést ik gaan, zoo was mijn gang eens dooden rit in dorre, doode landen; mijn denken, marteling van droge hersencellen, gefolterd door het laaiend, ziedend vuur der Woestenij; mijn slaap een waken van de koking mijner zinnen....

Requiescat in pace!

Eens op een dag van wreeder lijden, ben neder ik gestort in 't brandend zand. Mijn uitgedroogde lippen zogen den heeten adem, het puffende gehijg, als Nectar van den Dood. Het Zonnevuur versmolt bijkants het stof van mijn gekromde lichaam, het zware bloed doorschroeide gloeiend mijne aeren.... Roode wanhoopsschimmen op roode passievolle rossen, zwierden in rood gestraal van bloedig-roode vonkenspatten voor mijne roodbeschreide oogen. Satans, met vermillioen gekleur, met puiling-uit van bloedkoralen tandenpriemen, met lijven heet-belekt door borlend hellevuur, dreven de gier'ge harde satansklauwen — kort sist het vel, muf stinkt het vleesch — in schreiend-witte menschenlijken.... Spiralen damp pasten in wild gejoel. Woest was de jacht en schriklijktreurig het roode astraal licht, dat viel van ver in rooderig gestreep op 't dampend bad van menschenbloed.

Ik dacht te sterven.

Maar toen de morgen kwam, de nieuwe morgen, de altijd nieuwe morgen, heb ik mijne zieke lichaam voortgesleept, omdat het tóch niet sterven wilde.

GEBED.

Uit het Lijf van mijn Moeder ben ik gekomen. In tranen en pijn heeft Zij gebaard. Zoete Moederlippen hebben gekust de mijne, met vol dankbaar weten, terwijl niets in me was dan dierlijk leven.

Uit het Lijf van mijn Heel-groote Moeder ben ik gekomen, verdwaasd sluitend de oogen voor 't Licht. Moedermelk heb ik gedronken aan rozige tepels, met graagte bewegend dierlijke lippen.

In Moederarmen heb ik geslapen, drogend dierlijke tranen tegen blank-warm vleesch, dat één was in vleesch en in liefde door weeën van baren.

Moeder, Moeder.... Droomen-Madonna!.....

Mijn eersten droom heb ik vergeten in troost-

looze triestigheid. Mijn eerste gedachte heb ik begraven onder mijn leed. Mijn eerste vraag heb ik herhaald, herhaald. Ze komt telkens weer, dolende melodie in de dwalende ziel.

Moederlijk, Ge hebt mijn lijf bevreest, mijn ziel beziel, mooie Moeder-Madonna !

Jong ben 'k geweest. Fier was het oog, wuivend het donkre haar om mijnen forschen nek.

In glanzigheid van sappig-jonge leven heb ik gezien de andre, vreemde vrouw. 't Sponzig vel van 't malsche, zachte slangenlichaam heeft sensueel gestreeld in kruiping óp door uitgewulpschte passie. Háár lijf was week-wit vooglundons, haar adem bloemessence. Rood-purper deinde 't haar in dartle golving op het albasten, blauw dooraerde, kuisch-sereene kindervleesch. Lijf tegen lijf gedrongen, in nauwlijks weten, zijn we geschreden, in vreemde gebeden, op witte wolken door zilverkasteelen van blank geluk.

Nachtegaal-kweelen, blinkende tranen op gouden schalen, metaalde uit kelen, klaterjuweelen. Heete verlangen, zwijmelbevangen, dreef toen de lippen in driftige prangen, wang tegen wange, kussen van passie, tintlend gezange. Rood golfde haar leven,

vloed van begeerte, om mijn zwijgend gebeven,
om mijn zingenot-willen, om mijn huivrende geven.

Moeder-Madonna !

Hoog is mijn liefde voor 't jammerlijk lijden
bij 't smartelijk baren.

Ik heb de blanke, vreemde vrouw verlaten.

Ik heb haar weenend van me áfgestooten,
omdat ik, Moeder, bang was voor dat vréemde,
vréemde kind, dat komen kon, dat droomen,
denken, vragen zou als ik en luistren eens naar
eigen zieletriestigheid.

Hébt Ge geweten, Moeder, dat de kringloop
van het-vruchtbaar-zijn, den kelk van lijden
aan onschuld'ge lippen brengt ? Hébt Ge geweten,
dat stuifmeel bloemen geeft, die knoppen in het
Licht en in den Nacht verwelken, dat d' eierschaal
door 't harde bekje breekt, de leew'rik jublend
stijgt en neerploft op de aarde ? Hébt Ge ge-
weten, Moeder, dat in den moederschoot het
kinderkopje bang verschuilt, bij 't eerste flitsen
van den bliksem. . . .

Moeder-Madonna !

Om dat nièt-weten bid ik. Maar Bidden

zonder Godsgedachte, alleen herdenken van Uw vleesch, dat bloed me gaf, is Lijden van veel Eenzaamheid, is hooploos, bitter, Moeder.

ZEGGEN VAN SPOT.

Nu wil ik slapen gaan....

Hij ziet het lijk dat in z'n doode kilheid zwart beweegt aan 't steenen monument.

.... Oók Gij slaapt doode.

.... Requiescat in pace!

.... Háng in vrede totdat het vleesch U van 't gebeente is gedampt, totdat de wereld van microben en bacillen zich moegevreten aan Uw rotte sappen.... Grijns dan, in vrede, bleek geraamte totdat de Zonne U verpulverd. Samoem zal komen en stuiven verre heen atomen van materie, die gratielijk weer dienen, om ander organisme in frissche, nieuwe cellenstructie op te bouwen.

Hang in vrede, doode man, tot wát Uw lijf voor leven heeft gevormd, in andrer lijf is heengesmolten.

.... Niets gaat verloren, doode man! Gij noch ik!.... Perpetuum mobile van stof.... Nu adem ik en morgen zuigen bloemen op uw dampen... Een Koningslijk stinkt als 't karkas van schurftig

beest.... Wat nú een koning is, kan morgen rotten op een mesthoop!... Vondt Gij uw weefsel, zoo apart, om vroeger dan 't was geboden, door gril van de natuur, de permutatie weer te geven van stof tot stof?... Ge zijt een grappenmaker in het maanlicht!.... Dat doode lijf is zotternij. De krinkelbende van bacteriën, die om uw knokels krielt, is zotternij. De lucht, het licht, de waterdamp, die heele status-nascens van verwording zijn zotternij! Natuur, die telkens weer bèlevend kneedt is zotternij!

.... Requiescat in pace.... domme, dwaze, doode man!.....

Het meisje zweeft in witte klee'd van zilverreinheid, haar rijpe, jonge maagdenlijf zeer teer omglanzend, uit 't stralend groen. Stil, droomrig-groot kijken de donkre-angst'ge oogen in 't wit gelaat naar Doo'de man. Zacht glijdt ze op de knieën neer, heffend de mooie, witte armen in Liefde-omvangen. Maanlicht weent, als 't weenen kan op Levenden en Dooden.

LIEFDE-ZEGGEN.

Doo'de man, dat ik je niet meer wekken kan.....

Doode oogen, dat ik je tranen niet kan drogen.....

Doode ooren, die doodentaal hooren

Doode hart, verstard in smart

Ik heb God niet gevraagd te nemen, mijn warmen adem had ik gegeven, mijn roode bloed drup voor drup.

Je koude lijf wil zonnig ik koestren in blinking van ether, in goudaureool. Teer zal ik het vleien op peluw van blaadjes fluweel, suave bloemengestreel. Mijn oogen, gazellen-gezweef, zoeken, oneindig gebeef, kelkengestrel voor 't doodzwarte bed.

Waar zijn nu mijn bloemen, waar willen ze bloeien, de zacht-Anemone, de vreemd-Hyacinte, de goud-hêliotrope, de treurende-Narcis?

Waar zal ik me bukken voor 't liefderijk plukken, als biezen niet suizen, als duiven niet kirren, fonteynen niet murmlen?

. Waar zal ik ze vlechten, dauwende takken, als sprankelend ritslen van hoog-populieren, niet zangerig wuift, weenende zuchten?

Aroma van bloemen, biezen-gefluister, tranengespat van neêrwittend water trillend echöen schreiende smarten, god'lijke harten, stoffelijk leed

Doode man, dat ik je niet meer wekken kan!.....

Je lijf is koud, je bloed is bleek. Mijn hand is warm, mijn hart is week. Op blanke armen zal 'k je wiegen, in zilverlachen van de maan. Met roode lippen zal 'k je kussen en droevig bij je doodsbed staan. Gefolterd zijn je moede oogen, stroef-pijnverwongen is je mond. Welk schrikbeeld heeft je zóo gekweld, dat je geen troost bij God meer vond? Nu kijk je lang in eeuw'gen nacht, nu kijk je vreemd in eeuwig zwart. Nu zoekt je klagelijke ziele, wàar in 't grauw-oneind'ge yle, 't groote Licht wel nederviele, op wie berustend kunnen knielen.

Hier ben ik, stille Doode man, hier met mijn lippen om te kussen je koude doodenlijf, dat 'k warmen zal in mijne blanke armen. Geuren van bloemen zijn wierook, licht van de maan is fakkel van dooden. Zoo kan in wijding van bidden, ik smartelijk wachten het komende leed, weemoed van snikken, parels van dauw, erbarmlijk doorzuchtend groene geblader, maanlichtgeblauw.

Suis nu niet winden, tsilp nu niet vogels....
Rust moet er zijn, Rust zonder klanken, Dooden-

zang-stilte, Liefde-begeven, Lippengekus, Tranengeween, Bloemen-begeuren, Zielegenade.

S A M E N Z E G G E N.

DE MAN.

Den doode zoudt ge door liefde wekken, als stof door liefde te beleven was

HET MEISJE.

Zacht! Zacht! Stoor niet de doodenstilte.

DE MAN.

Uw stem verstoorde wel de doodenstilte in mijn ziel.

HET MEISJE.

Zacht! Zacht! Mijne arme doode slaapt.

DE MAN.

Niets slaapt, Niets rust, mijn schoon, onschuldig kind. De slaap is fictie. De werkelijkheid herboort het leven. Het lichaam van dien dooden man is slechts een vreemde phase van materie. Alleen zijn zucht tot dwaze droomen

HET MEISJE.

Zacht! Zacht!

DE MAN.

. Ik weet nu niet wat schooner glanst, wat meer belicht in harmonieus verschijnen: zacht maangespeel of zilverdons van uw slankwitte lijf

HET MEISJE.

Zacht! Zacht!....

DE MAN.

Uw bidden is aanbiddelijk. Als toovertrooste klaagt door den nacht uw stem. Ik zal u zeggen van mijn Moeder, die dood is, lang gelêen, die mij gebaard en toen weer vreemd verdween. Ik zal u zeggen van het eenzaam stromplen door liefdelooze Woestenij.... Hebt g'oók van God gehoord, die zei: Er zij nu Licht en hoe het is gekomen en hoe het alles gòèd was en hoe er Avond kwam en Morgen?.....

Maar mijne Moeder is gestorven. Haar adem is verstijfd, haar liefde ging met d'Avond heen. De Morgen was er niet. Waar ik nu liefde zoek, vind 'k hopelooze tranen en tranen zijn weer hope-looze stof..... Bij dooden waakt ge, droomge-stalte, bij dooden wilt ge bidden?... Als zòo uw liefde Moederlijk beweegt om dezen dooden man, hoe zal zij dan beleven, dàt wat er pijnlijk is ver-steend in 't hart, dat automatisch klopt?....

HET MEISJE.

Hard zijn uw woorden.... Hard breken ze de stille Rust.... Laat mij nu zijn alleen met bleeken, Dooden man....

DE MAN.

Zeer oud en moe ben ik. Uit het Moederlijk ben ik

gekomen, de vreemde vrouw heb ik verstooten, eenzaam heb ik gedood Weet ge wát oud en moe wil zeggen? Ik smeeke u met mij heen te trekken, tot het verdorde lichaam nedervalt!

HET MEISJE.

Zacht! zacht!

DE MAN.

Uw kinderliefde in dat angstig uur, als Ziel het Lichaam wordt ontnomen, zou vriendlijk doen verschimmen het jammerlijk visioen van het Doorleefde

HET MEISJE.

Als 'k met u ging, wie zou zijn lippen kussen, weenen bleeke tranen op zijn lijf, dragen hem op zachte, blanke armen?

DE MAN.

De dood schijnt langer dan het leven

HET MEISJE.

. . . . Gieren konden komen, ontheiligen de doodenrust. . . . Hébt ge ook kleurgevroolijk van bloemen in het groen gezien?

DE MAN.

Ach, ik ben oud en moe Laat gij alleen me verder zwoegen op wegen van heet Zand!

HET MEISJE.

Zijt ge alléén met Godsillusie?

DE MAN.

De dóóde man heeft oòk om God gelachen.

HET MEISJE.

Daaróm moet 'k droevig bidden en het doodsbed met veel liefde maken.

DE MAN.

Wat in mijn Ziel van mooi en edel sprak, van ook-wel-kunnen sterven met laf bedanken, met leuterend gedoe van Amen-Amen-Heer, wat in mijn ziel gekweekt aan voos en vuns ontzenuwd vormvertrouwen, aan domperig gelieg en smeekend handgevouwen, wat in me opgevoerd, afgodisch, willoos kruipen, door angstig vragen, bang-vreesachtig stuipen, dàt is me heet ontschroeid bij 't eenzaam denken in verlaten Woestenij. Mijn Mooi is dood, mijn Godheid is verdwenen....

HET MEISJE.

Zacht!... Zacht!... 'k Begrijp u niet....
Wáárom....

DE MAN.

..... Vraag nóoit waarom! Gij zijt de simple liefde. Wáárom, kon u verstijven..... Ik heb gedroomd van hóe het was, áls God geboren.... Den eersten dag schiep Hij den Hemel en de aarde.... Maar vóór dien eersten dag, màar vóór dien eersten dag!..... Was toen niet

Hij, de Eerstgeboorne? Ik heb gedroomd van hoe het was.... De Ruimte somberde, de Ruimte zonder diepte, de Ruimte zonder stof en zonder klank. Er is een zwart, een peilloos zwart, dat blinden voelen. Nu volgt het sprookje, kind.... Hij kwam in 't Zwart, in 't grauw der Blinden. Hij was gekomen om te scheppen den Hemel en de Aarde, want hij was God. Maar toen Hij lang gedooled in 't Zwart, dat Zwart wou blijven, weenden gedachten door zijn brein, in stilte van het Leege. Hij zocht en vroeg als wij en tastte huiverend en kromp ineen, omdat Hij niet begreep en was alléén.... Waarom.... Wáárom.... Wáárom wás 't zwart?.... Wáárom wás Hij en wíe had Hém dat eerste denken droomen doen door 't droomenvrije brein?.... De God, die was begiftigd met het scheppen van den Hemel en de Aarde, heeft oók toen in zijn Vrees voor 't Onbereikbaar-onbekende.... gebeden.... gebeden.... wanhopig gebeden!.... God!.... God!.... God!.... klonk het tot Gód van den God.. . 't Zwart van de Ruimte droeg 't over met spot, omdat d'Hoogere God van dien God, toch ook weer zou ijlen van God!....

HET MEISJE.

Gij moet veel vooglen hooren zingen, veel

luistren naar de melodie van breede zeeën, veel stil bekijken hoe uit kleine zaden de bloem naar Zonlicht kelkt.

DE MAN.

Ik lijd!

HET MEISJE.

Die lijdt is door God uitverkoren.

DE MAN (*hartstochtelijk*).

Zeg niet dien klank, zeg niet dat zinnelooze woord.

HET MEISJE.

Ge moet veel denken aan uw moeder. . . .

DE MAN.

Ik heb het Haar vergeven, dat oòk Zij vruchtbaar was. . . . Blijf nu niet bidden bij dien Doode! Lijken zijn er veel en veel gewéest. Zoudt, bij het hondenkreng ge knielen, als ge het vindt op uwen weg? Is stof van hond of mensch verschillend? Wat doet uw liefde hier? De doode man *is* niet meer dood. Zijn lijf is wereld weer van leven, ander leven, héel vreemd leven, dat in zijn ingewanden tiert en óók een Godheid daar aanbidt misschien. . . . Kom nu met mij, ik ben zóo oud en eenzaam. . . .

HET MEISJE.

Neen! Neen! Want gij zijt slecht. . . . Als ik nog langer talm met bloemenplukken, schuilt weg

het licht der maan. . . . Gij zijt wèl slecht!

Goud-diadeem van goud-hêliotrope geeft gouden drading in de zilvering van Licht. Woordenzang verklankend van compassie in verre, doodsche sfeeren, begroet in pure Groetenisse het witte vlerkgeklepper, van die de Ziele schragend, Hooger vluchten. In slaap van koel-verschopten, uitgestoot'nen komt soms een droom van goudpaleizen, zweeft stralend beeld van ongedachte Liefde. . . . Bloemen! Bloemen! Waar strengelt ge schuilend, waar weenen uw kelken tranen van dauw?

In zilverblankheid glijdt ze heen, plukkend met zachte omvatten bundels van bloemen.

DE MAN (*hartstochtlijk tot den doode*).

Gij zwarte man, ik haat u! Ik haat u met groote diepte van haat! Ik haat u met zwarte van denken, ik haat u met dierlijk verkrommen van handen tot klauwen, ik haat u met duivelsch verspitsen van tonge tot giftig gekronkel! Ik haat u om elk soupele zeggen van liefde, om geurige zuchten van trooste, balsmend gegleden van haar teere lippen om uw stinkend lijf! Met stille staren uit doodenooogen, hebt gij mijn teeder lief bedrogen, belogen! Met stilte van doodenlijf-

hangen, hebt ge mijn mooie lief liedrijk omvangen.

Ik leef, gij zijt dood!.... Mij lokken haar bloemen.... Gij hoort aan de gieren, gij aas van verwording!

Na heilige liefde van Moederbekoestring, was beedlaar om liefde, ik beedlaar, gedoemd. Ik was de melaatsche, ik was de verloorne.... Ik haat u, onzegbaar, gij, liefde-verkoorne.... Neêr van uw voetstuk, neêr, met uw zwijgend beliegen! Gij zult haar niet rooven mijn mooi-zangrig lief!.... De gieren ze wachten de brokken van aas! Neêr van uw hoogte, gij huichlende dief!

Af snijdt hij met woeste bewegen het lijk, dat struiken-brekend nederploft. Dan wentelt hij in vroolijk lachen een steen voor 't monument, gaat er op staan en neemt de houding van den Doode aan. Het meisje verschijnt, kussend de bloemen, knielt voor hem neer.

HET MEISJE.

Doode man, dat ik je niet meer wekken kan....

Doode oogen, dat ik je tranen niet kan drogen!....

Doode ooren, die doodentaal hooren....

Doode hart, verstard in smart....

Ik ben ontstraald aan Morgenroodlichting, vlam-
mende zuilen, purperontdooiing. Ópzweeft mijn
maagdelijk lijf, rozig doorplooiend witte kleedij
met blauwig gefonkel van glasdiamanten, door
blauwzilverend wolkengekartel. Duizlend schal-
meien bazuinen, oneindige kaatsing, lijnde, goud-
doezlend, bading van weelde. Ik dook en bewoog
wittevel-blankheid, schepte gelukkig het Rood van
den morgen met spelende handen, kon het niet
vatten, gulden verijlen van wat niet kan blijven.
Golfjes stoeiende bos klotsten verwonderlijk los
om mijn zilveren naaktheid, spatteden op langs
mijn lachende lijf, kreupelden weg in bleeke ge-
wrijf, hupten schuimend reflectie van stralen, dwaze
kobalten in vlam van opalen, dauwden in sneeuw-
rig-blinkenden plas, rekkend kristallen raggerig
glas. Deinde de zee, verder bewegen, amalga-
meerend den klaatrenden regen, violette ge-
schaduw, jasmijnen gewiegel in mollige blinking,
zonnegespiegel.

Ik kreeg toen een smart om dat Eeuwig gegons
van het Licht. Maar tranen, die 'k schreide kaatsten
óók weer terug, dorstig slurpend het roodrig Ver-
blijden. Diamanten van leed had 'k geweest. In
kelken van bloemen, tastbaar, versteend, heb ik

spranklende druppels gevonden. Zijn dát nu mijn tranen van Licht, mijn droevige tranen van Morgenroodpurper?

Doode man, fluiden Genade wuif ik in Liefde. Bloemen met tranen van blankerig zilver, strooi ik in zilverend manegesprei. Wil ik nog zingen van weenende klachte, wil ik nog dansen in liefderijk wachten?

Zij zingt en danst. . . .

Om mijn blanke armen gewarme, Om mijn witte lijve gespeel, Tintlen kussen zoetelijk veel, Kozende klanke, warme erbarmen.

Maar bij roode lippenbewegen, In lachend lichte geluw, Heeft mijn schaduw, schuwe geschuw, Schuilende lijnen verkregen.

In mijn blanke, armen gewarme, Bij mijn bevende levende hart, Zal ik mijn schuwe schaduw gezwart, Schreiende, vleierende warmen. . . .

In goddelijk zacht-blankend vleeschbewegen, droomt door het droomenrijke licht haar lichaam heen.

De man heeft groot de oogen geopend, kijkt in verrukking. Dan stuistert hij stil:

God, God, laat mij sterven!

Hij valt roerloos neder.

*Het meisje nadert, knielt bij den Doode, richt
zacht Hem op in witte armen, kust hem op 't
bleek gelaat.*

*In struiken naast het monument is fel gekras
van bloedbespatte gieren.*

III.

GENERATIE.

D R O O M.

Ik heb wel dit gedroomd.

Er was een grauwe, grijze nevel, een mist van zwart, waarin de stramme kruisen van het rustig kerkhof als angstige skeletten spookten op.

Ik heb gehoord toen vreemde stappen over menschenbeendren. Knokels gleden krakend af en knarsten hol tegen elkander. Dor blavenritslen in den wind geeft zachter dat geluid.

Ik heb geluisterd toen naar wat gebeurde op 't zwarte Doodenhof. Een man ging langs de graven. Ik weet nog hoe zijn kop gegroefd, een groote kop, en hoe zijn haar en baard van sneeuwrig wit in grauwen nevel glansden. Ik weet nog dat zijn

oogen tranen weenden die druften op den kouden grond. Ik weet nog dat hij nederstortte voor eenen knekelhoop en dat zijn beverige hand met dwaas behagen de knokels ramlen deed.

Méer weet ik niet van het geziene, want in het grijs van droomen zijn vormen vlucht'ge schimmen.

— Oude man, waarom die tranen?

— In grauwen nevel is het zien verbeelding. Zijt gij nog jóng?

— Nog jong van léven.

— Dan wil ik zacht verhalen, wáarom ik ween. Toen ik geboren zei mijn moeder, dat ik weer sterven moest. Dat was een leugen. Toen ik een kind zei mij mijn vader, dat alle stof vergankelijk, maar dat de ziele leven blijft. Dat was een leugen. Toen d'eigen hersnen leerden denken was 't zóo: dat ik reeds wás geboren, toen Alles werd geboren, dat stof ónsterfelijk en Ziele fictie is, waarvan men wel kan droomen, nimmer weten. Ik nam het Zekere, de Stof, die viel t'ontleden. Ik dacht op wat *bestaat* kan worden voortgebouwd en zocht naar het geheim van hoe in cellenweefsel Leven komt

Het is hier vaal en grijs op 't kerkhof, vrind. Er is hier toonloosheid van doffen nevel. Als ik hier ween kan 'k niet mijn eigen tranen zien. Als ik hier denk lijkt 't alles wasem Weet ge, mijn vriend, dat het Karkas van allen die geleefd, in klein onnoozel graf te bergen waar' ? Zet er een kruisje op met lieve letters ! De Kist vermolmt, het Lijf verwalmt, de Zerk verkalkt, het Kruis rot weg. Als ge met menschen spreekt, leert dan te lachen. Achter het kleed, het hemd, achter het hemd de naakte huid, daarachter bloed en weefsel, hart en longen. Daarin 't beenige skelet, dat allerlaatst in kist wil achterblijven !

... Als ge met menschen spreekt en lippen ziet bewegen en oogen fonkelen van intellect, denkt dan aan rooddoorstreepte hersenmassa, die tijdljik fantaseert in hollen hersenschedel !

.... Vindt ge 't grauw en grijs hier ook ? Ik denk in nevel laat zich heel gelukkig praten. Kijk niet naar Boven, vrind. We kijken veel te veel naar Boven. Boven zijn sterren, visionaire dingen. Beneden óók en overal. De hemel is een groot bedrog, een groote Leugen van Verbeelding.

.... Weet ge mijn vrind, hoe droevig veel er lichamen bewegen in 't wereldruim. Het spectrum

is een grappige ontdekking. D'idee van organisme overal maakt stof tot Majesteit. Hebt ge gedacht, mijn vrind, als ge nog denken kunt in het niveau van Grijs, hoe hooggenadiglijk verkoren diegenen zijn, die leven zullen als het wereldruim Vergaat? Vergaan is nemen van een and'ren vorm, mijn vrind. Vergaan is Denkensdood van allen, maar het leven blijven toch van àlles.

Ik lig nu hier in 't Grijs. Mijn velbekteede knokels streelen knokels, mijn oogen weenen smart. Mijn leven — van toen mijn haren zwart tot dat ze wit verbleekt — is leven van Krankzinnigheid geweest. Krankzinnig werd ik bij de eerste teug van Moedermelk, omdat ik daardoor zelf bewees te willen leven, het jammerlijke Denkensleven.

Hoe komt in 't Foetus, vrind, die vreemde kracht, die zucht naar licht? Hoe denkt het Foetus als het krimpt van Willen leven? Hoe kwam het Foetus in het zinlijk lichaam?

Eens heb ik in wreedheid een vlinder gedood. Hier op het kerkhof komen geen vlinders. Aan mijn hand kleefde goudstof en vocht. In mijn hand was het lijfje vermorzeld, de vleugels ge-

knapt, de pootjes gebroken. Toen de vlinder zat in het Zonlicht, op een bloem in het Zonlicht, heb ik gewild dàt leven. Ik kneep de hand met woede toe. De vlinder was dood. Ik was zijn Fatum. Maar het Leven was weer het mijne en ik was op een aardbol en die was een stip in de Ruimte en die Ruimte was groot.

Toen die vlinder was in mijn hand en zijn mooie vleuglen verstoften, hebben de vlinderhersen gedacht in angst van te sterven.

Ik heb mijn hand toen gewasschen, maar 'k had gedood, dat wist ik.

Ik ben diep rampzalig. Lang heb 'k gezocht naar de Oorzaak van leven. Ik heb niet gevonden en Niemand zal vinden. Ik heb als een minnaar mijn Weten vol passie gemind. Op bekers en kolven heb ik gestaard, altijd verwachgend het eerste Vibreeren. Maar áls in het cellengerei één sprankel van leven door mij had bewogen, dan ware ik sterker wanhopend geweest. Een vlinder heb ik in wreedheid vermoord. Maar als ik de wreedheid begaan van leven zelfstandig te geven, dan had ik het sidrend, met wellust, gedood.

Droomen zijn hoog-ellendig. Al het geheime van nooit gedacht-of-gesprookene denkt en bèleeft. Ik heb nog dit gedroomd, dat in het grijs van 't kerkhof een meisje gekomen. Ik zag slechts alleen een scheemring van licht en een hand die raakte den grijsaard. 't Bleëf alles grijs, maar ik hoorde de stemmen als klankenverdooffing.

— Vader!....

— Wie spreekt in het donker?....

— Vader, spéel niet met knokels; ik kom u verkonden een tijding, die weelderig trilt door mijn schoot....

— Zijt gij mijn dochter?....

— Ik ben uwe dochter....

— Lang hebt ge verlaten me, kind. Ik voelde me eenzaam bij 't moedeloos zoeken naar leven.

— Ook ik heb gezocht, goede vader. Mijn schoot heeft getrild. Zie, ik heb gevonden.

— Gij hebt gevonden?....

— Ja, ja, want ik zal Moeder worden.

— Rampzalig kind!...

— Zeg niet rampzalig vader!.... Ik ging door het bosch op dag dat de Zonne gulden verrukking op bladerbedauwen breede verspreidde. De bodem kussen-begloeide zachte mijn voeten, die gretig-tastende drukten de heete bestrooming van zonnigen adem.

Ik strekte mijn lijf op de stralende Aarde, die dankbaar het droeg en het blarengegroeën was boven mijn hoofd in suizend gejjodel, in lispënd gefluister, in zuchtend verlangen, in weenend zinnen-omvangen. Tierelierlo.... Tierelierlo.... Kweelend, hartstochteliijk fluiten koorde onzichtbaar in 't golvend gewelf. Van het licht in het groen, van het groen in het licht wickten de vogels en wreven de bekjes in puntig geduw, stoeiend en schaatrend van zonnige pret. Langs me heen snorde een bij, hommende, brommend voorbij, gonzende neder in kelk van een bloem, die vurig-scharlaken bij grassprietten knipte. Zacht zoog de bij den zoetigen drank en snorde weer, wittige streep,

naar een helgele kroon op den grond. En ik zag hoe de rozige dons mee werd gevoerd en kleurde het helgele hart. Geuren van 't woud dreven in jagend gesnuif. Boven tijlpten de vogels, boven kirde het bladergeschuijer en ik voelde de stralende warmte der aarde. Toen heb ik begeerlijk de lippen gestrekt, heb weenend van vragende liefde de armen gespreid, me nedergebogen, heb schreiend de lachende aarde gekust, nóg eens gekust, in mijn groote verlangen goed en gelukkig te zijn. Aan den boezem der aarde heb 'k zóó gesluimerd, droomend van bloemen en geuren, droomend van vogels die pikten de bekjes, droomend van bijen die voerden donzige stof aan 't vettige lijfje.

Lang heb 'k geslapen. 't Ontwaken was mooi. Voor me geknield, bewonderend buigend, streeklend mijn hand was de zwijgende vreemde. We hebben gekeken elkaar in de oogen, maar de vogels, ze zongen niet meer, want zwart was de avond gekomen.

... Liefste, mijn liefste, ik min u met teedere liefde. Lang heb 'k gewacht, lang heb 'k geleden, lang heb 'k mijn triestigen strijd stil gestreden, lang

heb 'k gesmeekt in vuur'ge gebeden. Liefste, mijn liefste, ik heb veel gedroomd van dat het zou komen. Gij zijt nu verschenen. Nu is het wel goed. Schoon zijt Ge, mijn liefste. Ik heb veel gedroomd van dat ge zoo waart. Zwart is de avond. Mijn lippen zijn rood. Liefste, mijn liefste, hoe goed zijt Ge nu Neem m'in uw armen, draag m'in uw armen Gij zijt warm Ik ben koud....

Als in de wouden scheemring donkert, onder zwarte boomen kussen lippen. Geen schaduw sombert, geen vorm. Alleen week-vinden van lippen en lijvendringen in rein vergeten van verpletrend weten. Hooge boomen ranken donkre kruinen in gitterig floers. Hooge boomen schorsen zuilenverbinden, in nacht van het loover. Hooge boomen planten knoestige wortels in zwijgende aarde. Hooge boomen verdonkren nacht in den nacht sluitende binnen het donkergeziene.

O mijn liefste ! Gij hebt me gedragen door lanen van leed. Gij hebt mijn lippen gekust in den angst van het woud. Gij hebt verschrikking bezworen die lijnde in gloeiing door 't rouwende

duister. Gij hebt me verwarmd in het kil van den nacht, gij hebt me gewiegd op droomengezangen, Gij hebt mijn tranen gedroogd, terwijl 't hoogdonkre woud zijn zwarte geblaarte met grimmige wolken verkleurde Gij hebt met uw lokken mijn vel zacht gestreeld Gij zijt sterk mijn liefste Gij zijt groot Gij zijt goed.

Mijn kind zal ik kussen op 't Goddelijk lijfje, mijn kind zal ik wiegen op armen van blijde extase.

Mijn kind is het bloed van mijn bloed, de ziel van mijn ziel. Mijn kind zal leven voor mij na mijn dood-zijn, zal lachen, en licht en bloemen zien kleuren en zeeën zien stroomen, 't zal dag en avond beleven.

In het grauww van het kerkhof, zie 'k nòg in vage belijning den grijs-ouden man denkend-gebogen bij den grilligen hoop vergane karkassen. Ik zie ook de lichtende meisjesgestalte in het vale, hangende grijs. Maar 'k weet niet hoe verder de droom was of hoe ik het verder kán hebben gezien.

Alleen als ik ga door de straten der stad en het

*wonderlijk joelen als vreemde bezie, als de lucht
grauw en flets kaatst in mijn kamer, zie ik altijd
dàtzelfde, hoor ik de doffe stemmengeluiden bij
de kruisen op 't kerkhof.*

IV.

SEMMIE KAN NIET HUILEN.

Semmie was een jodenjongen.

Toen zijn moeder stierf deed hij aan alles mee, aan bidden en begraven. Hij ging van 't kerkhof wit en strak, maar kon niet huilen.

Den heelen verdren dag liep hij verwonderd rond. Laat kwam hij thuis, heel strak en wit.

Omdat hij nu niet huilen kon en er een groote wanhoop in hem was, sprak hij nerveus-hárdop, dof voor zich heen, niet wetend wát hij zei of hoe hij sprak.

„Ik zit hier alleen. De klok tikt, de deur is gesloten. Nóch onder tafel, nóch onder stoel, nóch achter me kan iemand zijn. Er is ook niemand. In mijn kamer is rust. Ik zit er. Mijn hoofd ligt in mijn handen. Ik kijk naar glimmend

gekoper der lamp. Moeder is dood. Ik geloof dat ik leef. Ik wéet dat ik leef. Want ik zie licht. Ik zie ook een mug, die smartelijk trilt met de pootjes. Haar vleugels zijn verzengd. Ik zal die mug dooden. Nu is ze dood. Moeder is ook dood. Nu zit ik weer alleen met mijn hoofd in de handen. Heb ik geen tranen meer? Dat is vreemd. Ik voel toch pijn, iets bang-wanhopigs. Want het is zéer laat. Er is drukkende stilte. En ik waak, alléén op de wereld. Als ik de oogen sluit, drukken mijn warme vingers tegen mijn warme hoofd. Niet ziende, zie ik mezelf zitten, het hoofd in de handen bij het gele licht der lamp in de zwijgende zwarte van nacht. Die fantasie geeft me medelijden. Ik voel een ontzettend groot medelijden met mezelf. Ik zou willen snikken. Zware gordijnen zijn voor de vensters, de deur is op slot, niemand kan mijn tranen zien. Tòch kan ik niet huilen. Mijn delirium van smart is sterk, de stilte van den nacht maakt me ziek. Ik hoor het kloppen van mijn bloed. Alle menschen slapen. Ik alleen ben wakker, alléén bij mijn lamp. Als alle menschen dood waren, zou het me niets doen. Ik houd niet van de menschen. Ik ben een jodenjongen. Ik ben ik. Zij zijn de massa. Vóór de stilte van nacht was

gekomen, ben ik door straten gegaan. Mijn laarzen glommen, mijn beenen gingen machinaal op en neer. Bij de anderen was dat óók zoo. Ze liepen allen in één richting. Ik was de stille jodenjongen onder hen. Uit de winkels gleed veel licht. Dwaze dingen lagen uitgestald. Menschen glibberden voorbij. Een kantoorheer zag er zóó uit: alles glad, alles geplakt, alles gelikt, alles dom. In zijn hersens waren cijfers en gore ideëen van meiden. Een werkmán ging stofferig, grijs, met een hoofd vol ontevredenheid. Een hoer wiebelde op hooge hakken, zoekend het licht van de winkels. Er gingen er méer. Maar dat alles is triestige nevel. Want het is nacht en ik kan niet huilen.

Ik ben moe.

In mijn moeheid voel ik duidelijk d'ellende van alles. Moeder is dood. Ik ben van 't kerkhof gekomen. Een zei er „Joodje”. Ik bèn een joodje, want moeder had zwart haar en vreemd bloed. Moeder was mooi. We zijn van vreemde landen gekomen. Ik heb Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteron gelezen. Daar staat het alles in, allès! Ik háát de anderen. Ik ben bleek en stil. Zij zijn dik en rood van bloed. Zij zijn gezonde Gojjem. *) En ik ben heel oud.

*) Naam voor Christenen.

Ik ben van oud ras verwáterd. Het leven is in ons beiden. Mijn haat is om dat sámen gedeelde. Al wat ik heb aan opstand of zoek aan berusting is vroeger geweest. Oók mijn denken. Ik ben een jodenjongen. De massa is massa. We zijn allen niets. Mooi en leelijk, liefde en haat zijn erfenis van vorige geslachten. Uit ons zelf komt niets, niets! Wij leven niet het leven. Het leeft òns.... De lamp, voor me, brandt.... Ik zie haar.... Ik zie ook de doode mug.... Ik voel mijn brandende oogen.... Ik hoor mijn gedachte.... Ik weet dat niets kan weerhouden het einde.... Ik zal sterven.... Ik zal verdwijnen.... Moeder is ook wèg, wèg, wèg!.... Na ons zullen vélen leven. Na eeuwen zullen anderen zitten in stilte van nacht, eenzaam, bij schijn van de lamp, zoekend naar tranen. Ze zullen zich vreemd van de massa voelen, als bleeke jodenjongentjes, wier moeder dood is. Ze zullen Sjiw we *) zitten voor hun geluk en de handen wringen. Ze zullen zich voelen alléén, niet weten dat de massa van heden en ik zijn geweest, niet weten dat ik heb gezien in de straten een klerk en een sjouwer, een hoer én het licht van de

*) »Sjiwwe-zitten« geschiedt in treurdagen voor vader of moeder.

winkels. Niet weten, dat ik heb gezeten, het hoofd in de handen, dat moeder is gestorven, dat ik niet heb kunnen huilen. Want mijn vergane schedel zal niet spreken en Smart laat geen sporen”....

Semmie keek met glazige oogen in het licht van de lamp. Zijn slapen bonsden. Toen wou in stilte van nacht hij denken aan dingen, waarom hij vroeger had gehuild. Misschien zou zijn vermoeide ziel dan medelijden met zijn tranen hebben.

... „Eens ben ik in een boom geklommen. O mijn vuile handen, mijn geschaafde knieën!.... De groote lijster vloog schreeuwend weg. Ik nam het nestje mee onder mijn buis. Toen de jongen piepten was ik angstig. Ik heb ze in het nest op mijn kamer gebracht. Dáar op het kozijn heeft het gestaan. Vier gele kopjes keken over den rand en sparden de bekken met jammerlijk roepen. Het brood uit mijn mond heb ik gespaard. Ik heb ze gevoed, zacht duwend pap in de kropjes. Telkens als 'k kwam rekten de veerlooze nekjes. Maar ik beefde bij 't slaan van een lijster. Want ik had eens gehoord dat een vogel, uit wraak, den dief van haar jongen

de oogen tot bloed had gepikt. Drie dagen heb ik de lijsters gevoed. Niemand wist het. Niemand mocht het weten. Den vierden dag, toen 'k op mijn kamer kwam, lag 't nestje op den grond. De kat had pret er mee. Wat veertjes zweefden in de lucht. Wat bloed was op 't tapijt.... O God!"....

„Ik kwam op Sjabbes in de Synagoog. Ik zat op mijn plaats en sloeg open de tefille *). Ik wou bidden. Maar het licht streepte in witte gebundel door boogramen heen.... Stofwolkes krieden in 't stralengelijn, dat schitterend-bleek glooide van boven,tot juist waar de Rabbi knik. kend het hoofd in dreunend gebed deed bewegen. Ik wou bidden, maar 'k móést telkens kijken naar den blinkenden boog, waar een blauwende cirkel van lachende wolken, vroolijk verlichtte. Ik móést toen weer droomen van vogelgefluit in de vrije, golvende bosschen. Maar de rabbijn verrees langzaam in strepen van licht. Gebed joelde hard-knarsend tegen de wanden, brommend omhoog door den cirkel van licht vér naar buiten. Wezenloos volgde de woorden toen ik in mijn

*) Gebedenboek.

tefille. De anderen zeiden geloovig: Kijk, Semmie bidt óók.... Dat was wel droevig-grappig. Want ik bad nièt. Hoe kón ik nu bidden dát-zélfde van andren?.... Hoe kón ik hárd zeggen, mijn woorden van smeeken, die zouden verdrinken in massa van klanken, driftig gespuwd door het boograam naar vroolijke wolken?....

Ik wil toch wel bidden.

Maar hier zal 't niet gaan. Want ze zingen en schreeuwen zóo hard. En ze doen niets dan roepen... Eeuwige God! en... Geloofd zij Uw naam!.... Ik zit starend te droomen in mijn bank. Het licht schijnt nog altijd op den grijzen rabbi... Ik denk dat een gebedenboek leelijk is. Een gebedenboek móét leelijk èn slecht zijn. Want dank is iets uit de ziel. En de ziel van een klerk, een werkmán, een hoer is verschillend. En wie bidt uit een tefille brauwt na wat een ander gebeden. En een ander kàn voor mij niet bidden. Ik kàn niet voor een ander bidden.

Als ik de rabbi was zou ik niet in die bundels van licht blijven staan. Licht maakt naakt in een synagoog. Ik zou niet kunnen vóorzeggen bij kaarsengewalm.

Als ik de arke opende zou ik schaterlachen. Dat zoo oneerbiedig zijn. Ik zou de seifer tauro *) in mijn hand nemen en er mee ronddansen als een clown. Maar dan zouden ze zeggen rabbijn Semmie is krankzinnig. Ze zouden me steenigen. En ze zouden gelijk hebben want heilige dingen zijn heilig, omdat ze heilig zijn. En de wetsrollen zijn heilig, want Mozes heeft met God gesproken op den berg Sinäi. O Mozes!.... Brave, edele Mozes!.... Als je nu naast me zat in de Synagoog en je zag die stofwolken spelend in het licht en je had een tefille in je hand en je moest bidden!.... O brave Mozes, zou jij dat dan kunnen?.... Ik kan het niet.

Ik zal het in een christenkerk probeeren. Nu ga ik door het portaal, voorbij het wijwater. Ik trek mijn schoenen uit, want het is zoo stil en de blauwe zerken zijn helder. Ik loop op mijn kousen over koude steenen. Moet ik mijn pet afnemen? Jodenmensen blijven gedekt. — Neem je pet af, Semmie, zegt de waker. — Ik ben een jodenjongen, waker. — Je moet je schamen, zegt de man. — En ik schaam me, omdat

*) Wetsrol.

hij 't zoo hard.. zegt, en de kerk zóo hol en zóo stil en zóo leeg is en zijn zware stem me haast huilen doet. Nu ben ik in de kerk, met mijn schoenen en mijn pet in de handen. Ik zal ze ergens neerleggen, want ik kan mijn handen niet vouwen als ik mijn pet en schoenen draag. Nu lig ik geknield. Maar 't is hier alles zoo vreemd, zoo stil. Breed grijs licht hangt in den koepel en de gekleurde ruitjes zijn aardig van rood en groen. Dàt zal Jezus wel zijn, die-daar-aan-het-kruis met bloedige handen en voeten. Ze hebben hem dan wel pijn gedaan!....

Nu zal ik bidden. Maar ik kijk telkens naar het Jezusbeeld en dan gaat het weer niet. Want bloed en spijkers in vleesch maken me treurig. Ik ben een jodenjongen. Als Jezus nu nòg kwam en predikte liefde, zou ik eerbiedig hem kussen. Omdat liefde goed is. Omdat we allen één Noodlot van leven en sterven hebben.

Maar hier *is* geen liefde.

In deze christenkerk is oòk geen liefde.

Want bloed en spijkers in vleesch spreken van blijvenden haat, om iets dat vroeger misdreven.

Als haat er niet was, zou ik niet weten dat ik een jodenjongen ben.

En dāt [weet ik.

Ook weet ik dat er vormendiensten zijn.

Ik weet dat vormen zijn als opium, vergift."

....„We gingen over de hei, Rebecca en ik. De hei was verlaten. Een mooie sereene zomeravond lag loom over de vlakke. Bij het bosch gloeide purper-verscheiden van dalende zon, tintelde goudstoeiend vlammengekrinkel boven zwarte gerag van het dunnende woud. Hand in hand schreden Rebecca en ik, zalig blijde, alleen óm dat zangrige rood, dat vurig het donkere loof, jublend doorlaaide. Vér over den plas gleed het zonnige licht, purprend den glanzigen, tril-loozen spiegel met droevige week-roode tinten. Hand in hand gingen Rebecca en ik, zwijgend-gelukkig. De hei was zeer rustig. Achter ons grauwe, verrukkelijk grijs, met bleeke lichtfronsen sluimrend tot zwart. Het witte der wegen kleurde zacht, monotoon in den nevel van avondgeboren. Toen brak ik de stilte.

— Het rood van den avond gloeit op je wangen, Rebecca. Schoon ben je zoo. Als ik je nu kus drink ik het lachen van zon. Je lippen zijn warm en zijn zoet. De wereld is mooi. Alles is mooi. Jij bent 't mooiste van alles. Ik weet

dat ik je liefhebben moet. Maar túsſchen ons is . . . iets. Dat voel ik. Rebecca, Rebecca, wàt is dat iets?

— Mijn groote dwaze jongen, heb ik je niet op de oogen gekust, mijn armen om je heen geslagen, je veel gefluisterd van liefde? Heb ik niet je tranen gedroogd toen je moedeloos was en heel slechte dingen zei. Mijn groote dwaze jongen, drink het rood der zon van mijn kusſende lippen. Neem me geheel, omdat ik van jóu ben. Strengel het zwart van mijn haren, streel het wit van mijn vel. Want er is Niets dat ons scheidt. Op 't grauſ van de hei goudblinkt de zon. Je moet niet zoo denken, mijn jongen.

— O mijn Rebecca! Vreemde ſtilte is in de luchten. Het vuur in de bosschen is eeuwig. De ſtilte is eeuwig. Het licht ſtraalt geluidloos. Je hand gloeit warm in de mijne. Het wordt avond, Rebecca. Ik ben angſtig.

— Dwaze, groote jongen, kom hier bij me zitten. Ik ben er. Zóo neem ik je in mijn armen, zoo ſus ik je kloppende hoofd. Zie je mijn zwarte oogen? Kijk naar mijn oogen en kus de zon van mijn lippen.

— Maar het licht wordt grauſ als de hei. Zwarte gestalten rukken aan droge geblaarte.

Dat stervende rood is verschrikkend. O Rebecca, ik zou kunnen weenen. Dat purper is angstig....

— Ben ik niet altijd bij je geweest?.... Mijn jongen, we zullen hier wachten, tevreden. Lig je zoo goed in mijn armen? Mijn armen zijn zacht. Hóór je den nacht nu komen? 't Rood is versmolten. Nu wandelt de nacht. Je mag niet angstig zijn. Want we zijn samen. Voel je mijn kussen? Blijkt niet door 't zwart van den avond 't liefdrijk zwart van mijn oogen? Ik ben nu gelukkig, mijn jongen. Tegen den morgen wierookt het goudlicht opnieuw. Morgenrood is zonder angstige tranen. Slaap je nu, mijn jongen? Morgen gaan verder we, lachend en vroolijk, hand in hand.

— Rebecca, mijn Godgenadig liefje, houd me verborgen, houd me verborgen! D'ellende van zwart is om mijn hoofd, om mijn armen, mijn lijf. Ik adem het zwart in mijn longen. Ik hoor somber het gaan in het grauw van de hei, ik hoor spokend het fluistren in trillende boomen.

— Nu mág mijn jongen niet meer denken. Nu wil ik, dat mijn jongen slaapt. Lig je zoo zacht in mijn armen?.....

Tegen het warm-jonge lijf van Rebecca, mijn liefje, onder streelend gekus van haar lippen, heb ik gesluimerd, onrustig, in 't grauw van de hei.

Maar ik ben weer ontwaakt, want in bladergeknak schorde de wind met killende rukken. Rebecca kust niet meer. Stil rustte haar kopje op mijn jagende borst.

— Rebecca, Rebecca, mijn liefje!.... Rebecca!....

Koud was haar mond, koud waren de wangen.

Zoete Kalle *) waarom spreek je en kus je niet meer?

Zoete Kalle, waarom blijven je wimpers zóo neer!

Ik houd je vast in mijn krachtlooze armen. Want ik wil je verwarmen, verwarmen, verwarmen. Want het is klagelijk vreemd op de hei. Want de wind ruwt in 't heesche geschrei der blaêren, dorrigë woeling. Want een angstige scheemring wit in de wolken. Want de Nacht zwart treurend en kil over de doode dolende hei. Want er dreigen kronkeldemonen in den spreidenden sluier, die grijpende klauw'rige armen bezoedlen aan 't dons van je arm-doodë lijf. O Rebecca, mijn liefje. ... nu ben je dood.

*) Bruid.

Je sprak zóo van kussen en minnen. En je hebt me verlaten, gelaten alleen in den nacht op de hei, om te wachten den morgen. Nu weent droevige wanhoop. Nu houd ik mijn arme schreiende ziel op mijn armen omhoog. Nu schroeft smart om mijn keel... Dóod me mijn smart!... Ik kán niet verduiden den dood van mijn liefje, dat bleek en verstijfd tegen me rust. Maar 'k móét zoo wachten den morgen, die weigert te komen. Rebecca, mijn groot-genadig liefje, mijn stille, doode zonnebloem, mijn jammerlijk verstorven bruid, ik durf niet meer kussen je lippen. Je roode lippen zijn koud. Je handen zijn koud. Je oogen gesloten. Mijn passie jaagt door den zwijgenden nacht. Maar ik moet mijn waanzin bestrijden. 'k Zou krank kunnen worden en er gluren sarrende saters op 't loeiend gegalm van den wind, óm je arm-dooide lijf.... Als de morgen nog langer talmend verwijlt, o Rebecca, mijn jammerlijk liefje, winnen d'ijdele nachte-gedaanten het droeve-bedenken van 't gloeiend-ellendige hoofd.

Bij 't blanken van dag door grauwenden nacht, zal 'k heilig biddend je heffen en dragen in smartelijk-eenzame gaan door de hei. Ik weet een

kostbaar, weenende plek, waar je goudranke lijf als glanzig symbool van smart zal zuilen ten hemel. Ik zal je er vleien, luisteren lang of je godlijke ziel nog tot me wil spreken en gaan dan mijn weg in stillen gewandel. Maar mijn zien en mijn hooren, mijn voelen, mijn denken zullen versmelten tot zonnige fictie van hoe je ééns was. En mijn leven zal zijn als een droom tot ik mijn zuile van smart op de hei door eeuwig vergeten zal hebben hervonden.

Toen ik altijd droevig bleef om Rebecca, mijn liefje, wou Olga me troosten. Ze was een mooie s j i k s e *). — Ga je mee naar mijn kamer, zei ze me zacht. Ik ging droomende mee. Ze woonde heel lief. Stil-rood was het licht van onder de kap der vroolijke lamp. Nu moet je dit drinken, zei ze, slaande haar armen warm om me heen. En ik dronk. Want ik was zeer ellendig en wou dát vergeten.

De nacht was vol passie. Haar lichaam was rijk aan begeerte. Bij 't roode verglijden van licht leek haar vleesch het schoonste geboorne. Haar mond heb 'k tot bloedens gekust. Haar

*) Vreemd meisje.

haar heb 'k betast in krankzinnige weelde. Mijn bloed was als vuur door zinnenbedrinking.

— Ik aanbid je, mijn blankvleezig kind.

— Zul j'aan d'andre niet, nooit meer denken?

— Neen, neen! Want je lijf is zinnenverrukking. Je dooft mijn bleek-gaande smart. Jou heb ik lief mijn mollige zachte, mijn passie-belevenden vuurgloed. Want je oogen zijn heerlijk van glanzerig blauw en je mond is wulpsch om te kussen en je heel gloeiend lijf is een groote mysterie van heete bekoring. Nu kus ik je hand, nu kus ik je voeten, je oogen, je mond. Mijn lippen doen vreemd in koortsige zoeken. Zoo wil ik je dienen en slaverig knielen. Je bent mijn mooie Hetaere, die 'k hijgend aanbid, omdat 't trillend contact van 't levende, schaatrend bekruipt mijn smarte-inertie.

Maar mijn God, Olga is hoer. En ik ben rampzalig. Ik heb mijn zielegeheimnis ontheiligd door dien nacht van mijn passie. Daarvoor zal ik mezelfen richten, God! Maar Olga is een hoer.... Dat is verschrikkelijk. Haar fatum weegt me zwaar. Is dát uw wil, Uw Hoogere Genade dat jonge levens droet verkwijnen in grooten jammer? Ik heb veel eerbied voor een

hoer, mijn God!.... Een hoer leeft ook, mijn God!.... Een hoer verkoopt haar vleesch, dat 't hare is, nièt hare liefde, God!.... Ge zijt een wrekend God, wreek U aan mij en niet aan Olga. Zij gaf, ik nám. Ik ben de dief, mijn God. Moet die ik heb bestolen. verdoemd zijn om mijn zinnelusten. Verdoem eerst mij en alle mannen. Want mannen zijn vervloekte egoïsten, God. En ik bèn egoïst, ik, Semmie, jodenjongen.

Toen Semmie alles had herdacht van wat hij vroeger had geleden, kon hij niet weenen nog. Het was héél slecht van Semmie, jodenjongen, om woorden van blindheid te spreken over 't geloof van zijn vaadren, héél onbeschaafd om over hoer te praten. Maar Semmie was aan 't ijlen, omdat geen tranen wilden komen, ofschoon hij sjiwwwe zat voor zijne moeder.

Zwaar het hoofd in de handen, voelend zijn blindheid, soesde hij dof, bekijkend de lichtende lamp. De klok tikte snerpnd eentonig en in z'n hersnen was een vermoeiend gesuis, soms een geknap als bij duikers benee in het water. Dof-uitgeput stond duizlig hij op, lichtte een tip der zware gordijnen van 't raam. 't Schemerde slauw door 't draadrigé wit. Doodsch staken de huizen

omhoog met vuilig gepleister en klodders rood van de daken. Die grijzende dagschijn maakte hem mislijk. De zware gordijnen glipten weer neer. En dicht met het hoofd bij de lamp starden zijn oogen, zijn gloeiende oogen, in droge verglazen.

Binnen!.....

Wie is daar?....

'k Heb tóch hooren kloppen!....

Ik ben koud....

Het is hier koud....

Alleen mijn arme hoofd....

Lang in zwarte stilte maakt huivrig....

De lamp brandt mooi.....

Altijd... altijd de zwarte vlek van de doode mug op tafel....

Arme mug!.....

Hahaha!... Wáarom lach ik nu?....

Mijn lachen is angstig....

Binnen!!!

Vervloekt... Kom dàn binnen!

Ah zoo!..... Wie ben je? 't Is wel laat voor bezoek... Ga zitten! Ga zitten! Wie ben je?

— Ik ben Mozes, Semmie.

— Ja, ja... Dat dácht ik wel. Ga zitten,

Mozes!... Ik blijf Sji w we zitten... Je ziet er uit, zooals ik dacht, zóo goed, zóo vaderlijk, zóo heelemaal-Mozes!... Zit je gemaklijk?... 't Is 'n moderne stoel, weet je?... Moeder is dood en vader is dood.... Ik ben alleen op in huis.... alléén op de nachtwereld..... Vin-je 't grappig dat ik nog wakker ben, dat mijn oogen niet nat zijn?... Dat tikken is van de klok.... Tik.... Hoor je 't? Wel, wel ben jij Mozes? En je zit aan mijn tafel, voor mijn lamp en je lacht..... Laten we nu wat gezellig praten. We zijn nu sámen op de wereld. Sámen. Eerst dacht ik alleen te zijn met mijn doode mug. Maar nu zijn we met z'n drieën. We hebben een langen nacht voor ons. Let nu maar niet op mijn droge oogen. Ik zít Sji w we, weet je?

.... Zoo ben jij Mozes, de goede, brave Mozes?... Ik had je me toch anders voorgesteld. Maar ze hebben zooveel nonsens over je geschreven en gezegd, dat niemand meer weet, wie, wat je bent! Je zult dat zelf wel weten. Daarvoor ben jij Mozes, die met God gesproken heeft.... Ik moet je veel vragen.... Lach nu niet!... Als je lacht ben je leelijk, Mozes! Ik heb het lachen verleerd..... Want ik leef en jij moet schim zijn, omdat je al zóo lang dood bent!..... Is dát

nu de staf die slang kan worden als teeken van God's verschijning?.... Ja, ja, jij bent Mozes, want de hand die in je boezem steekt is wit als sneeuw en gansch melaatsch. Hahaha!....

Heb ik gelàchen, Mozes? O Groote Mozes.... 'k zou zoo gaarne willen schreien. Ik kán het niet! Nu val ik bij je neer, omvat je knieën en smeeke in bevend preevlen vol devotie.... Gij hebt geleid het volk van Israël uit Egypte, hebt Joseph's beendren niet vergeten zelfs! Gij hebt als Gods profeet den laffen Pharaó getroffen. Gij hebt gedood, gij Mozes, een Egyptenaar die een Hebreëer sloeg! Bij Horeb en den berg Sinai hebt gij het stralend licht des Eeuwigen gezien, die in een lichtzuil veertig lange jaren d'Hebreëen leidde door de woestenij. Aäron en Hur steunden uw handen opdat het heir van Josua den knechtschen Amalek zou slaan. In dorenbosch zaagt vuur gij vlammen! Water uit de rivier hebt gij in bloed veranderd! Uw staf verslond de staven van Pharo's wichelaars! Uw smeekegebed heeft d'ocean van een doen splijten! O Mozes, als een vreemd gekoom'ne, heilig ziener, hebt gij den tabernakel van Gelooven gesticht voor 't volk van slaven, dat

gouden kalf vergoodde, terwijl Uw geest bij d'Eeuw'ge was. Gij zijt, den arm gestrekt naar lichtende mysterie-luchten op wolken vóorgegaan aan een verdierlijkt ras, dat zinnelijke driften voedde, terwijl uw ziel deemoedig smeekte om Manna voor Uw kuische leer. Gij waart een vorst, mijn Mozes, als een vorst nog nooit geboren. Gij waart een prins van hoogen adel, profeet met grootschen blik en Jezus was uw schoonste leerling!..... Gij hebt geleid, vol dierb're idealen, de joodsche slaven uit Egypte, hebt Joseph's beendren niet vergeten zelfs.... Strek Uwe handen uit! Ik smee, ik sméék het! Aan uwe voeten kruip ik, Mozes! Want ik wil schreien om den dood van moeder en ik kán, ik kán het niet! Een man uit 't huis van Levi ging tot eene vrouw van Levi. De vrouw werd zwanger, baarde. De vrucht waart gij! En Pharo's dochter nam U op. Gij hebt toch oók geweend bij 't doodsbed van Uw moeder! Mozes, Mozes, laat me weenen!....

Hahaha! Hoho! Hihhi! Hoe kóm ik op mijn knieën? Haha! Ik op mijn knieën! Ik! Ik! Haha! Wie was daar? De klok tikt nog!... De deur is toe!.... Nóch onder tafel, nóch onder stoel,

nóch achter me was iemand Alleen de lamp en stilte van nacht

O Rebecca, godgenadig liefje!

Hoho! Zit je daar nog altijd, Mozes? O ja, jij en ik en de mug zijn drie! Hihi! Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteron, onzin, onzin! Heb jij gevestigd veertig nachten? Hahaha! Mahomet ging door zeven heemlen en zijn bed was warm nog toen hij kwam terug! Hahaha!

O mijn God, zieleverrukking waar blijft de morgen! Graauwt nimmer de morgen? Moet 'k eeuwig zóo blijven op donkere hei, met het lijk van mijn vreemd-koude liefje?

— Semmie, mijn kind

— Spreekt Gij O Mozes!

— Bij het luiden van troostende klanken door kamer-alleen-zijn, wil ik, dat innig-devote Vertrouwen op d'Eeuwigen Jehovah, uw kinderlijk leed tot tranen vervloeie

— O Mozes ... dat zál niet!

— In nachtelijke prachtige stilte, in zwijgende, stijgende droefnis van moeilijke stonden

loutren zielegebeden. Ik heb bij Horeb geleden, Semmie, mijn kind . . . Hoor het sonore der Heil'ge Geboden, der lippen ontvloten van Jehovah, den Heer! Op den berg van Sinaï schreef ik ze neer als Jehovah's profete

— Zeg de geboden, Mozes, mijn Heer . . .

— God sprak al deze woorden, als volgt:

Ik ben de Eeuwige, uw God, die u uit Egypteland, uit het slavenhuis, uitgevoerd heb. Gij zult geene andere goden voor Mijn aangezigt hebben. Gij zult u geen afgodsbeeld maken, noch eenige gelijkende gestalte van hetgeen boven in den hemel of beneden op de aarde, of in het water onder de aarde is. Gij zult u niet voor hen nederbuigen, noch hen dienen; want Ik, de Eeuwige, uw God, ben een ijverzuchtig God, die de misdaad der ouders verhaal op kinderen, op het derde en op het vierde geslacht, dergenen welke mij haten. Doch die genade bewijs tot in duizende geslachten, hun die Mij beminnen en Mijne geboden in acht nemen . . .

— O Mozes, zoo heb 'k die woorden nimmer verstaan! de woorden uit Exodus Maar 'k denk ook *zoo* vreemd nu, zoo duister én klaar! Ik geloof dat uw stem mij de kalmte *hérgeeft*.

Is God U verschenen en weet Ge het zeker, dat hooger Uw gaven dan die van Pharo's wichelaars? Oók Jezus en Boedha, Máhomed en andren droomden dat godlijk visioen En allen verkondten een God, die anders weer sprak en andren verdoemde. Hemel en aarde schiep Hij in 't begin, staat in Genesis. De Hemel is groot. De aarde is klein. Waarom aan 't Oneind'ge het Eind'ge verbonden? Gij weet het, ik weet het, O Mozes, mijn heer, hoe duizlig tollende massa's in Ruimte verdolen, hoe andre planeten leven *vèrleven*! Is er een Jezus, een Mozes, een Boedha ook ginder verschenen? Dan schreit het heele Heelal van woorden en wetten. Dan is haat en verdeeling door milliarden profeten, door God's inspiratie, in 't groote, sombere Ruim. Maar God *hééft* niet gezegd: Ik ben *uw* God en ik heb u gevoerd uit het Egyptenland, *het* slavenhuis. Want als God is, zooals hij *is*, was hij *ook* God van het Egyptenland en had hij niet geleid Hebreërs, als een „uitverkoren” volk, omdat hij slechts één volk van *menschen* kende.

Ik weet ook, Mozes, dat het Slavenhuis van toen, ook nú nog is. Want ik ben jodenjongen. Alleen ik weet niet óf God eeuwig is, zoo als hij sprak tot u.

Gij zult geen andre goden hebben voor mijn aangezicht. — Als Hij U dát gezegd, is uwe leer en die van anderen gedoemd! Want 't menschbegrip van God, eert God van jodenjongens, eert Jezus' vader en andre ficties van gezanten.

„Ik d'Eeuwige, uw God” heeft van zichzelf een afgodsbeeld gemaakt, toen hij het volk van Israël „het slavenhuis” ontvoerdde. Wie bleef *de* God vān 't slavenhuis? De menschen, Mozes, vórmē dwaas gelijkende gestalten van wat hierboven of beneden, of in het water is In eene kerk van G o j j e m hing Jezus aan het kruis.... In jodenkerk kust men de slippers van den t a l l e s *), waarmee de s e i f e r t a u r o is beroerd en buigt men zich naar 't Oosten heen Is 't Oosten geen gelijkende gestalte? En als 'k geen andren God voor 't aangezicht mag hebben, wáarom, O Mozes, moet ik bidden dan in eene Synagoog? De God, die vrij is van gelijkende gestalten is ook in Christenkerk Dus, mag ik, Semmie, joden-

*) Bidkleed.

jongen, oòk bidden als ik bidden wil, in iedere kerk....

Gij zult U niet voor afgodsbeelden nederbuigen, want ik de Eeuwige Uw God, ben ijverzuchtig God..... Dat lijkt me droevig-vreemd, O Mozes!Als God nu eéwig is, complex van al het groote, de ziener in 't Heelal, de Weter van het ongekend bewegen, hoe kán dan Mozes, onze God op kleine goden — die géén god — verbolgen-*ijverzuchtig* zijn? Hebt ge wel goed verstaan, O Mozes? Want d'Eeuw'ge God, die *ijverzuchtig* is, heeft van zichzelf een afgodsbeeld gemaakt!..... Dat vind ik zeer wanhopig, Mozes! Mijn hoog begrip, mijn weenende intuïtie van Eeuwige wezen wordt wreed bezoedeld door d'idee van ijverzuchtigheid!....

De eeuw'ge, ijverzuchtge God verhaalt der oudren misdaad op hun kinderen tot in het zóoveelste geslacht, dergenen die Mij haten.... Neen, neen, O Mozes! Dát heeft Hij niet gezegd! Is God der joden dan geen God der Liefde? Is God der joden dan een passiën-mensch met wraaken ijverzuchtigheid? Waarom zijn al Egypte's eerstgeboornen door God gedood om Pharo's tegenstand? Waarom moet 't kind, dat geen geboorte vroeg, der oudren misdaad boeten? Neen,

neen, O Mozes! Gij hebt Hém niet verstaan. Dat waar te laf voor eenen Eeuw'gen God! De liefde voor Jehovah komt als iets ongevraagd in onze ziel. Belooning voor die liefde, zou een ontheil'ging zijn! Ik, Semmie, jodenjongen, zou bitterlijk verachten Uw God van wrake, Mozes, als hij zóo liefdeloos geboden had! Haha! Gij hebt Zippora, Jithro's kind, bevrucht.... Gij hebt gedood, O Mozes, een Egyptenaar, die een Hebreër sloeg en hebt Uw offer in het zand verborgen!... Heeft d'Eeuwge God Zippora's vruchten toen gestraft tot in het derd' en vierd' geslacht om ùwe misdaad, Mozes?Haha!.... Is dat een Gód, een Gód, een God!.....

— Semmie, Semmie, mijn kind. Ik zeg de geboden, ontvloten der heil'ge verschijning van Gode, mijn Heer:

Gij zult den naam van den Eeuwige, uwen God, niet ijdellijk uitspreken; want de Eeuwige zal niet ongestraft laten dengenen, die Zijnen naam ijdellijk uitspreekt.....

— Ptah, Ra, Neith, Ammon, Nentu, Almu, Kneph!..... Ik word zeer kalm... Hééft God

een naam, O Mozes? Vormen letters niet een poovren klank? Wát is een klank, een voeging van drie letters?.... En geeft de naam niet een begrip van een gelijkende gestalte? Ik heb altijd gedacht, dat schoonheid van de Ziel door hare naamloosheid zoo hoog-verheven was!.... Straft nu de Eeuw'ge, ijverzucht'ge God, die oók wraak-zuchtig heet, den sterfelijken mensch om 't ijd'lijk uiten van een.... klank? En wat is ijdellijk, o Mozes?.... Men bidt wel om het leven van een zieke.... Men *b e n c h t* ¹⁾ en zegt wel *b r o o g e* ²⁾.... Mijne heele tefille staat gevuld met nuttelooze beden. Mijn moeder is gestorven en ik bad Adonoï. Wàs dàt niet ijdellijk? Ik weet dat toen de kat, mijn arme lijsters had vermoord, mijn uitroep was: ... O God!... Dat was zéér ijdellijk en strafbaar. Want mijne lijsters waren dood.... Toen Gij van berg Sinaï waart gedaald en uw Hebreeërs vindt in wild gezang en dansgerij om 't gouden kalf, toen hebt gij dit gezegd tot uw Levieten: — „Zoo heeft de Eeuwige, de God van Israël uitgesproken: Een ieder doe zijn zwaard aan zijne heup. Gaat heen en weder van de poort tot poort in 't leger

¹⁾ Zegent.

²⁾ Zie bladzijde 63.

en ieder breng zijn broeder, zijnen vriend, zijn bloedverwant om 't leven, die diende dezen afgod!" — Drie duizend man hebt gij gedood, O Mozes in naam van d' Eeuw'gen God! Heeft God U oók gefluisterd toen het woord: Gij, Mozes, zult Mijn naam niet ijdellijk gebruiken! Want Ik ben niet wraakzuchtig, Ik ben niet ijverzuchtig Ik ben een God van Liefde

— Semmie, Semmie, mijn kind Hoør de hooge geboden, ontvloten aan Gode, den Heer. Zoek niet in droeve vermoeien de boeken te snoeien der Heilige leer! . . .

„Gedenk steeds den Sabbath om dien te heiligen. Zes dagen kunt gij arbeiden en al uw werk verrigten. Doch de zevende dag is een rustdag, ter eere van den Eeuwige, uwen God; dan zult gij geen werk verrigten, noch gijzelf, noch uw zoon of uwe dochter, noch uw dienstknecht of uwe dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die binnen uwe poort is. Want in zes dagen heeft de Eeuwige den hemel en de aarde, de zee en al wat er in is gemaakt, en op den zevenden dag gerust; daarom

heeft de Eeuwige den Sabbathdag gezegend en denzelven heilig verklaard.”

— Ik kán niet heiligen, O Mozes, een dag, dien God gebóden!.... Ik word geiukkig kalm.... Eéns heb ik koorts gehad. Ik kreeg om 't uur een lepel vocht, als drankte ter genezing. Maar moet een dag ter eere van God's eeuwigheid, dezelfde steeds der zeven dagen zijn? De tempel van mijn groot Geloof is een subtile tabernakel, waarin ik zing, wanneer het mij gegeven. Soms ben ik zinnenmensch en zeer verdorven. Soms haat ik alles, oorzaak en bestaan. Soms vloek ik God en menschen. Soms ben ik zeer beminlijk. Berusting is een dom gewauwel, een verstomping van het denken. Ik rust op vreemden tijd en spreek dan plechtig met mijn God, die mij een Vriend, en glimlacht om mijn menschelijke zonden. Want Hij is Eeuwig en ik klein-menschelijk! De dag, die alle schepslen kneedt, tot een gedweë bent van buigers naar het Oosten, is mij een dag van weezin' én van werken. Want regelmaat in hoog-pieuse dingen is een ontheiliging. Ik weet ook niet, mijn goede Mozes, wáárom ik heil'gen zou den Sabbathdag. Wél heeft de Eeuwge na het scheppen

van den hemel — waarin het brokje aarde ook! — den laatsten dag gerust — zooals op Uwe taaflen staat geschreven —, maar kostte Hém dat scheppen pijn, zooals het Baren aan mijn moeder? Mijn moeder is gestorven, Mozes, en weenen kan ik niet! Toch zou ik kúnnen weenen, als mijne oogen niet zoo moe en droog, omdat *Uw* liefderijke God van *dienstknecht* en van *dienstmaagd* spreekt. Is er dan onderscheid, O Mozes, tusschen uw zoon en uwen knecht? Waarom dat jammerlijke slaafsche knecht in de geboden?.... Waarom wordt vee nog vóór den vreemdeling genoemd? Staat der Hebreeën vee dan bóven onzen vreemden gast?.....

— Semmie, Semmie, mijn kind, zijt ge verblind voor 't grootsche vertroosten der Heil'ge, Veil'ge Geboden van Gode, den Heer!.....

Eer uwen vader en uwe moeder, opdat uwe dagen verlengd worden op het aardrijk, dat de Eeuwige, uw God, u geeft — Gij zult niet moorden. — Gij zult niet echtbreken. — Gij zult niet stelen. — Gij zult tegen uwen naasten niet verklaren als een valsch getuige. — Gij zult niet begeeren uws naasten huis.

— Gij zult niet begeeren uws naasten vrouw, noch zijnen dienstknecht of zijne dienstmaagd, noch zijnen os of zijnen ezel, noch iets anders dat uwen naasten toebehoort.

— Maar Mozes móéten kindren ouders eeren, terwijl de ijverzucht'ge God der oudren misdaad wreekt tot in het zoóveelste geslacht?..... Ik bén nu kalm, zeer kalm Hebt Gij niet zelf uw taaflen stuk gesmeten, het zwaard doen gorden tegen d'eigen bloedverwant!..... Hoe is dit alles, Mozes?.... En heeft uw God het eeren van de ouders dan geboden, *opdat* der kindren leven wierd verlengd? Vraagt dan de liefde voor de ouders een godlijk hongerloon!.... Verlang ik, Mozes, een verlenging mijner dagen? Waarom spreekt God van 't aardrijk, terwijl een grooter Hemelrijk bestaat?.... Die woorden zijn zoo droevig. 'k Zou bijna kunnen schreien. Ofschoon mijn moeder is gestorven en stil begraven. Hebt, Mozes, gij uw moeder liefgehad en hoog-geerd? Ik denk dat niet. Want zij heeft u, haar zoon, uit angst voor Pharo's wet, op de rivier te vondeling gelegd. Gij hebt ons niet verteld of dát uw vader heeft geweten.

Ge hebt ons nooit gezegd of Pharo's dochter gij geëerd, die u een moeder was!.....

Gij zult niet moorden.... Ik zál niet moorden. Ik heb alleen een mug gedood, hier bij de lamp. Maar waarom hebt gij, Mozes, in naam van d'Eeuwigen, uw God, Egyptenland geteisterd? Waarom hebt gij den man gedood, die een Hebreer sloeg? Waarom stierven Egypte's eerstgeboornen? Waarom verzwolg de zee verraderlijk het heir van koning Pharao? De koning slechts was schuldig. Zijn slaven niet. En zelfs de koning was de vader van uw Redster. Waarom gebodt gij uw Levieten in 't kamp te moorden? Waarom hebt gij uw volk gezegend, toen 't Amalek bestreed?... Als God U dát gelastte, Mozes — maar ik gelóóf het niet — dan was uw God een toornig God, een God met passiën, een God die zelf den moord beschermde. Want God of Vorst — wie doodt is een misdad'ge, als hij niet doodt uit zelfverweer of in verwarring zijner zinnen.....

Gij zult niet echtbreken.... Ik zál dat niet. Maar Mozes, wâar begint de echt en wâar de breuk? Réüel *gaf* zijn kleinkind U. Maar heeft Zippora U begeerd? Waar liefde is, daar wordt geen echt gebroken. Maar als de ouders, die men eeren

moet, twee vreemde kinderen sjatjenen*), daar, Mozes, Godsgezant, werd *nóóit* een echt gesloten. Als Olga nimmer liefgehad, heeft nimmer zij een echt gebroken. Als Olga is een hoer, is dat de straf dan van het zóoveelste geslacht, werd haar d'hysterie in het bloed gegeven? Gij zult niet echtbreken, neen, Mozes, maar mocht een man zijn dochter dan verkoopen?

Ik zál niet stelen, neen. Maar voerde God d'Hebreeen niet in 't land van melk en honig, in 't land van Kenáaniet, van Hitiet, Emoriet, van 'Hiviet en Jébusiet? Heeft God het aardrijk niet aan óns gegeven, zooals gij zegt? En als de ouders, die ik eeren moet, mij als een dienstknecht hadden doen geboren, zou ik dan niet begeerend mogen kijken naar 't huis mijns naasten? Wie gaf mijn naaste huis en os en ezel, terwijl ik dienstknecht ben? Tóch sprak God, Mozes, van het aardrijk, „dat de Eeuwige, uw God, *U* geeft”. . . . Wie is die „U”? Is dat alleen mijn naaste, die een huis en os en ezel heeft? Maar wie heeft uitgemaakt, dat dat hem *toebehoort*, zooals geschreven staat?

O Mozes, jammerlijke waanzin woelt in mijn

*) Koppelen.

hoofd! Gij zult niet valsch getuigen! En
 gij getuigt op Sinaï van God's verschijning! ...
 En gij getuigt van eenen Eeuw'ge God, die door
 uw woord gelijkende gestalte heeft

Maar mijn heel-groote God lacht spottend om
 den uwe, die ijverzuchtig is, die wreekt en straft,
 die stroef beveelt en van zichzelf een afgod maakt!

Mijn God kent niet het recht van oog voor
 oog, van tand voor tand, van hand voor hand,
 van voet voor voet, van woord voor woord, van
 buil voor buil!

Ik ben een domme jodenjongen, zéér geloovig.
Mijn God weet h^oe geloovig en hoe vroom.
 Maar in Exodus, Mozes, staan geboden, die ge-
 boden door een Oosterschen despoot aan laf
 Nomadenvolk. Dat voel ik nu.

Rebecca, godgenadig liefje Nu ben ik wéér
 alleen bij mijn lamp in stilte van nacht, ik én
 de mug

Want Mozes is verneveld, een groot geel
 hart in 't gele licht van mijne lamp.

Het vale spook van naderenden Dag bleekt
 witjes door de valgordijnen.

Mijn oogen gloeien wonderlijk in droogte van
 heur kassen.

Zóo zit ik Sjiww e tranenloos voor moeder
en voor dood geluk.

Ik in mijn kamer, èenzaam, bij de mug.

En óm de aarde, mét haar, de Oneindigheid
van sterrenweenen.

Er rust geen asch in vrede.

Mijn kamer-eenzaamheid en smart, zijn zoo ont-
zaggelijk verloren, als assche van een doode.....

De Morgen grauwt, Rebecca.....

De eerste morgen grauwt, grauwt over 't doc-
denhof, waar mijne moeder ligt.... grauwt over
mijne droeve smart.

Amsterdam, Augustus
September 1893.